

POCMAHAJ BÓH

ČAS OPIS EVANGELSKICH SERBOW

5. číslo · ISSN 0032-4132

Budyšin, meja 1985

Lětnik 35

Hrono za meju:

Jezus Chrystus praji: Wy dóstanjeće móc Swjateho Ducha a budžeće moji swědcy.

Jap. skutki 1,8

Bohužel dyrbbju Wam přiznać: Hišće za čas wyšeje šule bě Swjaty Duch za mnje jenož tón, kiž měješe mi pomhać při džěłach, w šuli měć dobre známki. Je so Wam podobnje što, abo běch ja sam w nabožinje tak njezdžěłany, hač-runjež běch wot přenjeje rjadownje chodźił na nabožnu wučbu a běch wužiwał to, štož so mjenuje křesćanske kubańje w swojbje?

Pozdžišo zhonich jako teolog, zo je Swjaty Duch w cyrkwjach jara zanjechany. Snadž je to přičina za moju, za našu njewědu wo Swjatym Duchu.

W tutym měsacu swjećimy swjatki, swjeden Swjateho Ducha. Tutón swjeden so wot wšitkich, tež nje-křesćanow, swjeći, samo tež hišće pónđzělu. Wón pak je po mojim zdaću tón, wo kotrymž wě najmjenje ludźi, tež křesćanow, prajić, čehodla jón sčyła swjećimy. Zo je so hody Jězusa narodźił, to wědza skoro wšitcy, zo maja jutry něšto z wumrěćom a zrowastanjenjom činić, wě tež hišće tojšto ludźi, ale swjatki...?

Lětsa je nam cyrkej z hronom za tutón měsac takrjec stajila nadawk, so ze Swjatym Duchom, třećej bójskej wosobu w Swjatej Trojicy, zaběrać, a to nic jenož tak, zo po tym wěmy, što abo što wón je, ale tak, zo ma to něšto ze žiwjenjom jako křesćan činić, zo so stanu čłowjek, kotryž swědči za Jězusa, abo zo njejsym jeho swědk, potajkim tež nje-křesćan...

Jako pytach nastork za modlenje w kemšach swojeje wosady, namakach modlitwu pod nadpismom: „Pósćel, Knježe, swjateho Ducha!“ Ju je napsał – a zawěsće nic jenož napsał, ale so wjele razow ze sylzami modlił arcybiskop Helder Camara. Wón bě wjele lět dušepastyr w kónčinje Brasilskeje, hdžež bydlil něšto stow jara bohatych ludźi a jara wjele chudych ludźi. Wón sam je swój biskopski palast předał, tež swoje awto, a je wšo dał za chudych a so tež zjawnje za nich zasadźował, tak zo bu po wšem swěće znaty a jeho samo za Nobelowe měrowe myto namjetowachu. Arcybiskop so modli:

„Pósćel, Knježe, swjateho Ducha! Čłowjekoj bjez třěchi nad hłowu, bjez jědže, bjez drasty, bjez strowoty, bjez kóždeje móžnosće so kubać, bjez džěła, bjez přichoda su w straše, zo spadnu do bjeznadžijnosće. Woni zhubja wšu nalađu, jich hős zapraja, stanu so čłowjekoj bjez dara řeće. – Hdy bychmy

my křesćenjo a wšitcy, kotřiž do Tebje wěrja we wšitkich wšelakich nabožinach, našim bohatym bratram pomhali, z tym zo bychmy jim woči wotewrěli, jich swědomje wubudźili, njesprawnosće njebychu tak daloko šli a ani tak zahubjacy njeby wotstawk był mjez bohatymi a chudymi, mjez skupinami, mjez krajemi, haj, samo mjez kontinentami. – Póscel, Knježe, swjateho Ducha! Wón sam móže wobličo zemje wobnowić. Wón sam rozłama sebićnosće, dokelž je to trěbne, hdyž dyrbbja so njesprawne struktury, kotrež dźerža miliony we wotročstwje, přewinyc. Swjaty Duch sam budže nam pomhać twarić swět, kotryž je bóle křesćanski, kotryž je bóle čłowjeski. Póscel, Knježe, swjateho Ducha!“

Tu ma Swjaty Duch wulke nadawki a wažne městno. A to je drje tež to, štož je Jězusa chcył, jako wón před donjebjesspěćom swojim japoštołam slubi to, štož je nětko naše hrono. Scénik Lukaš powěda nam w Japoštołskich skutkach, kak so Jězusa ze swojimi wučomnikami rozhožnuje. Na jich prašenje, hač postaji wón w tutym času kralestwo za Israel, wotmołwi wón ze słowami hrona.

Swjaty Duch ma potajkim za Jězusa stać, na jeho městnje, ale nic takrjec w čistym stawje wón sam, ale w nas. Jězusa njepraji, zo přiidže Swjaty Duch na zemju, kaž je jónu přišoł, ale wón je wot nas wotwisny. My móžemy jeho wot Jězusa dóstać, a potom dže Jězusa wěc na swěće dale, my móžemy pak so tež Božemu darej zapowěsć.

Z mocu Swjateho Ducha stanjemy so swědkojo za Jězusa. Zawěsće pak njebudže jemu dosahać, hdyž swědčimy jenož z hubu za njeho, štož so bohužel jara husto stawa. Swědćenje za Jězusa je, hdyž wjědžemy jeho skutk wumóženja dale, hdyž pomhamy kaž wón chudym, bėdnym, hdyž smy z nimi solidarni hižo w swojim myslanju! Cyril Pjeh

Praha

Naša swěrna dopisowarka a čitarka, knjeni dr. Bohumila Šretrová, woswjeći 3. meje w Praze swoje wosomdžesaćiny. Dr. Šretrová je čas žiwjenja wusko z našim ludom a wosebje z jeho literaturu zwjazana. Wo tym swědča jeje knihi kaž „Herta“, „Kwěćel wrjosa“, „Pětr a Haňža“ a druge. Redakcija Pomhaj Bóh wobroći so při tutej składnosći ze wšelakimi prašenjami na dr. Šretrovu, na kotrež z krótkim wuznaćom wotmołwi:

Sym hłuboko a kruće wěrjaca ewangeliska. Wotročsćech w najzašnišim džěćatstwje pod wliwom nana-pietista a po jeho smjerći – běch džewjeć a poł lěta, hdyž zemrě – pod wliwom hłuboko nabožinsce přeswědčenych a zakorjenjenych bratrow a sotrow. Sym sej wězo wěsta, zo njeje tole to hłowne, a

Bohumila Šretrová z Prahi. Mnohim z nas přez swoje knihi znata

sym sej dale wěsta, zo je wěra Boža milosć abo hnada, kaž so tež praji. Sym swojemu Bohej za nju njesměrnje džakowna. Z tutej wěru bě a je moje cyle žiwjenje napjelnjene. Njedžěłomna wot mojego žiwjenja je tež sprawnu lubosć k Lužiskim Serbam. Kak sym k njej přišla? Sym ju po nanje zdžědžila, kotryž měješe Serbow a wosebje jednu Serbowku, kotraž běše wězo hižo nje-wjesta drugeho, hdyž bě ju spónaž, woprawdže rady. Tutu lubosć wot małosće, takrjec wot kolebki přenjeje na swoju džowku, kotrež spěwaše serbske pěnički a pozdžišo powědaše serbske bajki a wuceše ju basnje Radyserba-Wjele wězo w swojskim přeložku. Hdyž wotročsćech, powědaše mi wjele wo Lužicy a pokazowaše wobrazy. Po jeho smjerći hižo wědžach, što běše Zejler, Radyserb, Čišinski, a tute znajomosće přendžechu do podwědomja, ale njezhubichu so. Lubosć wězo wosta, dokelž běše džěl dopomnjenkow na nana, kotrehož mējach stajnje jara rady. Hdyž započnaž pozdžišo na uniwersiće studować, nadeńdžech telko knihow wo Lužiskich Serbach, zo so znajomosće wobnowichu, rozšěrachu a lubosć so hišće bóle rozpłomjeni. A dokelž so njepokazuje woprawdžita lubosć ženje jenož w hołym řečenju, ale stajnje w skutku, započach wo Serbach přednošować, pisać a potom tež za nich pisać. Mějach a mam to stajnje za samozrozumliwosć, kotraž pochadza runje z teje woprawdžiteje, kruteje a sprawnje lubosće.

Přemy knjeni dr. Šretrovej k jeje žadnemu jubilejeje strowoty a Bože žohnowanje a dale tworicielске pjero jej a nam k wjeselu. Džakujemy so jej w mjenje našich čitarjow za tak spomóžne skutkowanje a za jeje woporniwu lubosć. Znajemy ju jako sprawnu a wojowarsku přećelku našeho luda.

Wulke Ždžary

Čehodla a kak přińdže mały zwón do latarnje?

Zaso bě mały zwón zwostał kaž po 1. swětowej wójnje, přetož bě swojeju bratrow w 2. swětowej wójnje zhubił. Wisaše sam w zwónicy. Ze swojim želnosćiwym zwukom skoržeše na samotnosć a na nanow a synow, kotřiž běchu we wójnje wostali. Wo jich smjerći dyrbyeše zaso a zaso powěsć roznošować.

Někotre lěta po wójnje měješe so jeho samota skónčić. Wosadni a wosebje jich starši rěčachu a planowachu wjele, kak zwonjenje wudospoňić. Wo zwukach nowych zwonow běchu přezjedne. Lijerjo skedźbnichu na to, hdyž tež je wysokosć zwuka prawje wotřosowana, to dawno hišće njerěka, zo budže mały zwón z nowymaj derje klinčec. Předstejičerstwo dojedna so na tři nowe zwoony. Što pak budže nětk z małym zwonom? Jón do druheje wosady dać? Wostanje wón zaso wyše? Porno tym a druhim namjetam měješe Simon, najwažniši muž w předstejičerstwje, krute mēnjenje: Mały zwón wostanje tu. W poslednich měsacach a tydženjach rěčeše so na posedženjach wjele wo zwonach a jich podstawkach a swječiznje. Na zeńdženjach so žiwje rozrěchowachu. Přińdla mēnješe starši Emil, zo přińdže snadź mały zwón do přislušneje cyrkwe. „Štó je to prajił?“ woprašo so Simon rozhorjeny. Napjata čišina. Kóždy wědžeše, zo je farar sam hrěšnik, kotryž tak nješkodnje planowaše. Nichtó ničo njerjekny. Na to čisny farar palacy tema: podstawk zwonow, do debaty, a wšitcy so jeho hnydom jimachu. Wo małym zwonje so hižo njerěčeše, a ničo so njewujasni.

Jenož Simon njeměješe pokoja. Něšto dyrbyeše so stać, přjedy hač předstejičerstwo rozsudzi. Wón pytny, zo njeběchu wšitcy jeho mēnjenja, a tuž wuradźowaše so ze swojimi dobrymi znatymi, što ma so činić, zo by mały zwón we wosadnej cyrkwi wostał. Jónu woprašo so Simon Willy: „Móžemy mały zwón do latarnje pójšnyć?“ Willy mēnješe: „To dyrbjało hić, najpřjedy pak přepruwować a wuměrić.“ Tuž džěše wón na wěžu a wuměri hrjady pod welskej hawbu.

Na přichodnu njedzelu přeproso sej Simon swojich dobrych znatych Williya, Emila a Awgusta III. Willy rozjasni žiwje: „Simonowy plan, mały zwón do latarnje pójšnyć, da so činić. Njetrjebamy so staroscić. Mały zwón móže so přez hrjady storčić. Sym to wuměrił a wšitko dokładnje přeptywał. Ruma je dosć. Za pójšnjenje zwona bych zhibowanu kwaklu namjetował, kotraž stork pomjeňši. Naš zwónk Awgust je kowar a budže kmany, ju zhotowić.“ Simon wobstara material za kwaklu a suny Awgustej nahladny pjeněz do kapsy. Awgust wudžěła sej mały zwonowy podstawk, zo by wšo přepruwował. Přińdne překwapi jeho farar při džěle. Wón so na tute džělo džiwawaše, tola tón, nic runje na hubu padnjeny, mēnješe, zo dyrbjał mały zwón so runje tak pójšnyć kaž nowe. To dyrbi so wupruwować. Přeswědčeny spokoji so farar.

Pōndzělu w poslednim junijskim tydženju jědžeše farar na synodu a wosta tam tři dny. Simon dorozumi so ze swojimi přečelemi. Wutoru popońdnju w třoch dyrbyeše so zwón do latarnje pójšnyć. Hačrunjež wažeše něšto wjace hač štyri centnarje, donjesechu jón

Cyrkej we Wulkich Ždžarach – tu swjećimy 22./23. 6. naš cyrkwinski džěń

tući mužojo hač k hrjadam. Potom džěše jenož po kuskach. Pót stupi jim na čolo. Nadobo pak njeńdžeše wjace dale. Dyrbjachu zwón přez druhu škałobu přesunyć. Willy přepruwowa hišće raz Awgustowe pójšado. Wšitko trječeše, a možachu zwón pójšnyć. Simon njebě ani na powjaz za zwonjenje zabył. Mjeztym bě wječor w sedmich, a pruwowan-ske zwonjenje bě zdobom wječorne, a jenož někotři pytnychu, što bě so stało.

Z wječorneho zwonjenja bě Simon wosebje spokojom. Bě so tola poradziło, maľemu zwonej wone městno dać, hdžež zwosta. Štó by sej tež chcył prócu a džělo z delewzacom činić? Wšitcy štyrjo džěchu spokojom wěžu dele, a Simon pohosći jich jako džak z jědzu a pićom w korčmje.

Srjedu krótko po sedmich přińdže čah. Awgust III. bě hižo na wěži a móžeše wottam zwěsćić, zo bě mjez ludźimi, kotřiž wot dwórnišća přińdžechu, tež knjez farar. Tuž započo zwončić. „Spodziwne!“, pomysli farar, „zwón klinčiči džens wotřišo a jasnišo hač hewak. Čehodla to?“ Wón hladaše na wěžu a widžeše zdaloka, kak pohibowaše so zwón w latarni. Jemu njechaše so wočomaj a wušomaj wěrić. Kak bě to možno? Dyrbyeše so tohodla hněwać? Simon a jeho pomocnicy njeběchu so ani hoberskeho džěla bojeli. Jich dobyće njech jim zwostanje.

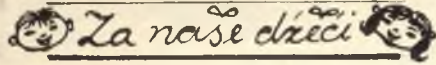
Přichodny džěń rano přińdže kantor k fararjej, a wonaj wobdžiwaštaj horliwosć, mały zwón na kóždy pad wobchowac chcyć, a wjeseleštaj so na do-

brej myslíce. Kantor mēnješe skōnč-nje: „Budźće wjesoly, zo je zwōn ho-rjeka w latarni a nic w prīsłušnej wo-sadźe. Tež zwony dyrbyja so k sebi ho-dźeć. Sym ličił z tym, zo wotedeutej wo-baj mału terc, dyrbjach pak zwěšćić, zo rozeznawatej so jenož wo poł tona.“ „Wo poł tona“, wospjetowaše farar, „to by žalostnje klinčalo. A ja bych na tym wina byl.“

Wulke Ždžary mējachu za sobu šty-rjoch zwōnkow, kotřiž „Awgust“ rēka-chu: Awgust Mikel, Awgust Peter, Awgust Džicyk a Awgust Nowak.

Tutu podawiznu je farar dr. Kurt Zyguš na wotpočinku napisal.

Njeje dobre, zo je čłowjek sam
(1. Mojz. 2,18).

Njeh nam tři přikłady pokazaja, kak wěrne je tute słowo ze Swjateho pisma: 1.

Nan a mać chcyštaj do dziwadła jěć. Prajěštaj Pětrej, zo njetrjeba stracha měć a zo so bōrze wrōćitaj. Pětr so jimaj směješe: „Och, ja sym tola hižo wulki.“ Lědma běštaj staršej z doma, zapiny Pětr televizor. Hlada a hlada, a hdyž počachu w televizoru třeleć, suny so Pětr ze strachom hlubšo do křesła. Hdyž televizor potom hasny, je nadobo wšū-dže tak dźiwno čicho, zo sej Pětr nje-zwěri ani wjac do kupjele hić. Kedźbli-wje dže do loža, za wšě pady wostaji wšūdže swěcu swěćo a pohladnje hišće pod swoje ložo a za kamer, hać drje tam tež woprawdže nihtō njeje. Spěšnje so zeslěka a zalěže hluboko pod poslešćo. Nadobo wutřěl! Pětrowa wutroba wōtře pukota. Skōnčnje jemu zaswita, zo bě wětřik wočinjene wokno zaprasnyl. Pětr leži a njemōže wusnyć. Tu, zaso hara, a to w stwě! Pětr sej njezwěri wjac dy-chać. A nětko — nětko so samo durje do jeho stwy wočinja! Pětr zaplaka. A w durjach steji — mać.

2.

Někoti ludžo su přeco sami. Nimaja zanych při wuznych, abo woni su jim wumrěli. Je jim čezko, swoju samotu znjesć. Tohodla maja husto zwěrjo w domje: kočku abo psa abo ptačka. Wo nje so staraja z wulkej lubosću, majkaja swoje zwěrjo a so samo z nim rozmoł-wjeja, kaž by to čłowjek byl. A zwěrjo jim jich lubosć wrōći, ale čłowjeka na-runac nihdy njemōže.

3.

W lěće 1976 namakachu dźělačerjo w lěsach Indiskeje hōlca pola třoch mło-dych wjelkow. Hōlc njemōžeše běhać, lažeše po wšěch štyrjoch, jeho ruce mē-ještej na zwěrjata podobne pazory. Nje-mōžeše rěčeć, ale ručeše kaž wjelk. Dźě-lačerjo wzachu hōlca sobu a mjenowa-chu jeho Ramu. Lěkarjo zwěšćichu, zo je Ramej někak 9 lět a zo je hižo z naj-młōdšje staroby sem wot ludži dźěleny pola wjelkow wotrostl. A tak je sam byl nimale kaž wjelk. Před krótkim „wjelči hōlc Ramu“ lědma 18lětny zemrě.

Jenož mjez čłowjekami mōže so člo-wjek k čłowjekej wuwic. T. M.

Mudrosć starych Serbow Štōž chce měć, ma so drěć

Takle spokojny mudrje smějkotaja wo swojim nahrabnym, wudračowanym a stajnje njespokojnym susodze praji. Nětk wšak je w zańdženych časach tak někotryčkuli mały žiwnosćer na suchich,

chudych polach so drěć dyrbjal, zo by dołh wotplacował a wulku črjōdku swo-jich dźeći zežiwić mōhl.

Džensa pak njeje chudoba, ale wulke bohatstwo naš problem.

Hdžež je wjac hać trjeba,
djabol rady zjeba.

Wo tym mōža naši lěkarjo štučku spě-wać, hdyž lěkuja swojich přetołstych pacientow. Naš powětr je zajědojěny, dokelž přewjele awtow po drōhach jě-zdži. Alkohol a nikotin wohrožujetej strašnje strowotu luda. Čłowjekojo so dračuja, dokelž chcedža hišće rjeńši mebl měć, hišće wjetši televizor, hišće dale po swěće wokoło jězdzić. Dokelž chce čłowjek tak jara, jara wjele měć, dyrbi so pře wšu měru drěć a skorzi, zo nima chwile, zo je jeho žiwjenje połne hektiki. — Štō je prjedy docyla tole sło-wo znal? — Předračowaný čłowjek so zwjeze na infarkt wutroby — a nadobo je z jeho dźělanjom nimo.

Džensa trjebamy předarjow a wučer-jow, kotřiž wujachlenemu ludej napo-minajo rozkladuju, što wšitko n je trje-bamy. My mamy a jěmy přewjele.

Snano tebe, luby čitarjo, mudrosć starych Serbow wabi přemyslować, če-hož by mōhl w přichodze mjenje abo docyla njekupować. Tvoje čelne a du-šine žiwjenje budže strowše. Ty budžeš so mjenje drěć.

Gerhard Wirth

Oratorij „Žně“ so spěwa!

Kōnc meje wotmēje so VI. festiwal serbskeje kultury w Budyšinje. Stajnje ma na tutech swjedženjach tež serbske spěwne herbstwo swoje wuznamne městno. Budźmy dżakowni za to!

Jedyn z wjerškow lětušeho festiwala budže předstajenje oratorija „Žně“, kiž nastaj srjedz zańdženého lěstotka. W nim so wospěwaja dźěla na polach, wjesela, nadźije a tež starosće burskeho luda w času žnjow. Starši z nas znaja hišće wšě tute žnjenske dźěla, kotrež so zasadnje hagle změnichu z wutwo-rjenjom prurustwow. Samo džensa hišće nadeńdžemy tu a tam snopowcy na małych swōjskich polach, kotrež do-pominaja nas na to, kak je jōnu bylo.

Wšo to je H. Zejler zestajal do jima-cych hrōńčkow a K. A. Kocor z mišter-skim hudźbnym začuom k tomu melo-dije stworił, kiž ze swojej čerstwosću wuprajenja teksta skutkownje zesyl-njeja.

Pozběhowacy je hnydom zawodny chór, hdžež rěka:

„Hōrki, doły, wosrjedkate,
plōdna zemja smuhata,
rune pola, zybolate,
zlōta Boža zahroda.“

Štō njemōhl sebi při tutej jimacej melodiji w duchu předstajić w miłym wětřiku žońmjate žita? A wone nama-kaja swōj wjeršk w radostnje wyska-cym:

„Wōčko plūwa zradowane
přez was, hona žohnowane.“

Wjeselo knježi wšūdže, hdyž:

„Znjencar znaty,
Jakub swjaty,
buram woła do dwora:
Wzmiće kosu na žita!“

Woznamjenješe to tola za tehdyši prosty lud „po drohoće a tradanju“ so zaso wšedneho chlěba najěsć mōc. Bych-my so my džens tež z tym spokojili? Basnik pak spomina tež na nuzu a sta-rosće žnjenskeho časa:

„Ale hdyž so wody lija
z mrōčnych plowych njebiesow,
zorno rosće, stwjelca hnija,
tehdy dže čas drohotow!“

A z hnujacych zynkow slyšimy skōrčbu:

„Tehdy chudzi zaplakaju,
blědy hlōd do kraja dže...“

Hlōd, kiž my bohudžak wjac nje-znajemy, kotryž pak hišće čwěluje mi-liony ludži na swěće.

Abo slyšimy strach, hdyž:

„Z deščom krupa přepaduje,

bliski leća seklate...“

Čłowjek swoju njemōć čuje,

styknje ruce pokorny:

Božo zwarnuj kiōs a dom!“

Zdobom pak pokazuje tež na Bože slu-bjenje:

„Tak dołho, kaž zemja stać budže,
njedyrbja přestać syw a žně,
mjerzjenje a čpōtota, lěćo a zyma,
džeń a nōc...“

Tōn slub, tōn nihdy njechabla,
dōńž kryja zemju njebiesa!“

Štō njeby so rozradował při spěwje wo „wjesolej Hance“ abo so dopominal na klepanje kopy, hdyž „Dzewjaty džeń lipa kće“? Milosć a powabnosć lěčného wječora pak zwobraznitaj nam basnik a hudźbnik na jenak dokonjane wašnje ze spěwomaj:

„Měr, pokoj nětk nas
wokošuje...“

a „Ze swjatokom so wječor bliži,
džeń sprōcny zwony wuzwonja,
so jasne slōnčko k domu niži,
a žnjency tež dom čehnjeja.“

Wječorny měr pak namaka swōj wjeršk,
hdyž:

„Nōc měrna přichadža,
so hwězdy zybola...“

Su to jeno někotre pokazki z pōdra hodžiny trajaceho oratorija. Njeh was, lubi čitarjo, pohnuja, předstajenje wo-pytać. Budže so jeno jōnkrōć spěwać.

Njeh was spěwy rozraduja, pozbě-huja a njeh we was tež trōšku hor-dosće wubudža na to, štož mamy. Spěw-nje wysoko kubłani solisća z Drježdžan, kiž su z lubosće k nam serbske teksty nawuknyli, chcedža wam zhromadnje z wulkim serbskim chórom hōdne do-žiwjenje wobradzić. Nadźijamy so, zo wuńdže k tomu znowa knižka. Njeh sebi ju kōždy wopytowar kupi, zo by do-žiwjenje čim dospōlniše bylo!

Wšōn hnuty po lošim předstajenju wopytowar wuzna, zo je cyły oratorij „kaž Boža služba“. Štō chcył to doma wostać?

Oratorij přednjese so pōndželu, 27. 5., w 19.00 hodž. w žurli hotela „Město Budyšin“.

A. Grofa

Rozmołwa ze sotru Friedu Wjelic

(Pokročowanje)

Sće dźiwapołne dožiwjenja potom tež w Chinje mēta?

F. W.: Wulke dožiwjenje połne za-čičsćow bě za mnje kolonija wusadnych. Jōnu wob mēšac wopytach tutu koloni-ju. Samo tam, mjez najchudšimi a za-storčenymi, je sebi Bōh na dźiwapołne wašnje swoju wosadu stworił. Dožiwich, po kak wšelakich pučach Bōh čłowje-kow wodži, zo bychu jeho spōznali a so k njemu modlili.

Potom wudyri w Aziskej wōjna; nje-smědžachmy swoje město wjac wopu-šćić. W tutech čezkich wōjskich lě-tach smy na wosebite wašnje Božu po-moc nazhonili. Najčeše za nas pak bě, jako nas wuzowachu, kraj, kotryž nětk tak lubowachmy, wopušćić. To drje bě za mnje to najčeše w žiwjenju. Přichod-ne lěta bēchu za mnje kaž čmowy sōn.

Kajki bě w tutym času was zwisk z domiznu?

F. W.: Jako so před swojej druhej jězbu do Chinje wot swojeje maćerje rozžohnowach, bě wona ke mni prajila:

„Džěćo, sym so přeco za to modliła, zo by ty mi jónu woči zawrěła, hdyž domoj pońdu.“ Tehdy smój so z tym troštowało, zo wšak so za pjeć lět zaso wídzimój. Mjeztym pak bě 12 dołhich lět zašto. Šěsć lět ani najmjenješe powěšće z domizny njedóstach.

Naša mać bě mjeztym 90 lět. Nadźija, zo ju hišće žiwu w domiznje nadeńdu, so pomjeńšowaše. Bě kaž džiw, zo dóstach skónčnje pas, z kotrymž smědzach do domizny jěć. Hdyž w aprylu lěta 1949 do Němskeje přijědzech, zhonich, zo mać hišće na mnje čaka. Bě mi poprate, ju hišće wosom dnjow a nocow hladać a so wo nju starać. Bě to dožiwjenje, kotrež ze słowami njemóžu wopisować. Tola jedne móžu prajić: Moje žiwjenje by wo wjele chudše było, hdyž njebych móhla při smjertnym ložu swojeje maćerje być. Džakowna a spokojna je wona do lěpšeho žiwjenja šla. Je so wjeselila na zasowidjenje ze wšěmi swojimi lubymi, wosebje z nanom, kotryž bě hižo 27 lět do njeje domoj šol.

(Pokročowanje slěduje)

Zejler přińdže do Łaza

26 lět je Handrij Zejler, hdyž nastupi hody 1830 městno pomocneho předarja w Klukšu, swoje přenje zastojnstwo. Hdyž zemrě 1834 tamniši farar, přeješe sej wosada swojeho pomocneho předarja jako fararja. Tola wjerch nad Klukšom Reuss bě sej jinak wotmyslił: Po wola chětro pobožneho a kručě lutherskeho Korlu Bohuwěra Konika jako fararja. Nětko Klukšenjo hrožachu, tajkeho fararjo z kosami a cypami witać, tola Zejler so rozsudži, pytać za nowym zastojnstwom. W Sakskej pak njeběše žana serbska fara swobodna, dokelž běchu uniwersity přewjele duchownych wukubłali — tež serbskich! Tohodla naprašowaše so Handrij Zejler w susodnej šleskej cyrkwi a woprawdźe: Dosta faru we Łazu. 3. meje 1835 so we Łazu zapokaza. Lětsa je tomu runje 150 lět.

Wězo njebě tehdyši Łaz nihdy nanihdy podobny na naš džensniši: Bě zanjeseana, ryzy ratarska wjes. Kołowokoło wupřestrěwachu so zahony a łuki, wobdate wot čmowozelenych chojnow serbskeje hole. Póda njebě plódna, zwjetša pěskojska, a žadaše jara rozumne gospodarjenje. Trojće za lěto bě herman, kiž do hewak čicheje wjeski přinješe trochu žiwjenja.

Z faru přewza Zejler tež swoje farske kubleško. Bě nuzowany, na nim hospodarić, hdyž běchu tola službne dochody jara niske. Džeržeše sej wulki a drobny skót, w młódsch lětach tež konja, zo by so móhł wjeźeć po dalokich pučach přez holu. Do Budyšina by hewak pjeć hodžin běžeć dyrbał. Z wulkej lubosću tež pčolarješe — a to wšitko nimo wšědnego zastojnskeho džěła, nimo inspekcije wosadnych šulow, nimo mnoheho basniškeho a hudźbného džěła.

Dokelž bě Zejler tak sam po ratarja, zrosće spěšnje ze swojimi ratarskimi wosadnymi, džěleše jich starosće a wjesela. Nazhoni jich njepočinki, ale spózna tež jich počinki, kotrež sy wosebje wazeše: zo běchu skromni, sprawni, wjeseli a zo rady spěwachu. 37 lět, hač do swojeje smjerće, je wostał Zejler we Łazu a skónčnje wosrjědž swojich wosadnych namakał swój row.

po Oće Wićazu jm

„W tlamje ječibjela“

Nowa kniha dr. Jana Cyža

Kónc zašleho lěta je w našim ludowym nakładnistwje wušol třeci zwjazk dopomnjenkow dr. Jana Cyža z jeho ži-

wjenja. Po časowym rjedže njeje to pokročowanje dotalnej, ale je tón džěl, kotryž dotal falowaše mjez lětami młodošće a wopisowanjom kónca wójny a čězkeho započatka po njej.

„W tlamje ječibjela“ wobjednawa čas po studijach awtora w Praze hač do jeho wuswobodženja z pazorow gestapa, kotrež pak njebě bohužel hišće wuswobodjenje za wšěch. Dokelž pak wopisuje dr. Cyž, kak je wón, kak je naš lud a kak je tež ewangelske serbstwo pod fašizmom čerpjeło, je tuta kniha runje w tutych dnjach meje lěta 1985, hdyž swjećimy 40. ročnicu wuswobodženja, za nas dobry nastork, wo tym rozmyslować, što tute wuswobodjenje za nas jako ewangelskich křesćanow woznamjenja.

Naš časopis so w knize direktnje mjeňuje. Dr. Cyž wopisuje, kak přińdže za jeho nakładnistwo posledni džěl, džěl zajeća přez gestapo. Na jeho blidze ležeše runje manuskript předowanja za přichodne „Pomhaj Bóh“, kotrež potom wězo njewuńdže.

Za cyrkej nic runje chwalobne je Cyžowe přispomnjenje, kotrež plaći za čas do fašizma, zo je cyrkej w Pruskej zhromadnje ze statom potłočowała serbstwo, haj, zo je pomhała, je wutupić. Ale njeje runje tutón fakt za nas džensa nastork, wo tym přemyslować, zo bě wuswobodjenje lěta 1945 tež za cyrkej jako zhromadženstwo woprawdźite wuswobodjenje? Wuswobodjenje mjenujcy wot přjedawšich najwšelakorišich formow zwjazka mjez „trónom a wołtarjom“? W pruskim kralestwje a wot 1871 prusko-němskim kejšorstwje bě tutón zwjazk najbóle zahubny, njeje pak so z monarchiju zhubił, ale tež byrgarski stat je cyrkej dale za swoje zajmy znjewužiwał. Hakle konsekwentne džělenje cyrkwyje a stata je cyrkwi přinješlo woprawdźitu swobodu wot swětnych zajimcow.

Cyž je za swoje dopomnjenki wužiwał tež zapiski Pawoła Neda, kotryž njeje žiwjenske dopomnjenki wozjewił (štož je zawěšće škoda). Z tutych zapiskow a z Cyžowego dopomnjeća je za nas zajimawe wopisowanje přecelstwa mjez wuhnatymaj swójbomaj serbskeju patriotow: Swójba fararja Jurja Malinka a swójba Pawoła Neda stej so w eksilu w němjskim Wulkim Rěču wusko spřeceliłoj. Tu je so na serbskim polu to stało, štož je w našim kraju powšitkownje jedna z přčinow za zhromadne skutkowanje křesćanow a marxistow — jich zhromadny bój, jich zhromadne čerpjenje w času fašizma. Profesor Nedo bě po wójnje marxistiski funkcionar, a wědomostnik a syn fararja Malinka, dr. Pětr Malink, bu jako křesćan serbski kulturnik a narodny prócowar. Wobeju pak zwjazowaše zhromadne džěło za naš lud.

Snadž by za někotreho z nas čitanje tuteje knihy w tutym měsacu a přemyslowanje wo njej móhł być cyle wosobinski přinošk w rozestajenju w cyrkwach, wo prašenju, kak daleko běchu dny meje 1945 za nas woprawdźite wuswobodjenje. Tež tón, kiž njeje to tehdóm snano z wosobinskih přičin móhł jako tajke dožiwić, móže pozdže, ale nic přepozdže, přińć k dopóznaću, zo bě to tola wuswobodjenje! Cyril Pjech

Přispomnjenčko

Njedawno čitach wuprajenje Lawa Tolstoj (1828–1910): „Jeli hižo do Boha njewěřiš, do kotrehož sy jónu wěrił, přińdže to wot toho, zo njebě na twojej wěrje něšto w porjadku; prócuj so tuž pilnje, Boha lěpje spóznać.“ Měnju, zo ma Tolstoj z tym prawje. Ale nimamy

tež potom, hdyž njeje naša wěra tak wohrožena, so prócować. Boha lěpje póznać, a to při kóždej skladnosći? To móže so stać na kemšach abo w druhich zarjadowanjach cyrkwyje, ale tež při čitanju Swjateho pisma, křesćanskich knihow a našeho Pomhaj Bóh. Přeru nam, zo by Pomhaj Bóh přeco znowa k tomu přinošował, Boha lěpje spóznać.

S. Albert

POWĚŠĆE

Budyšin: Dnja 16. meje swjeći farar Wolfgang Dutsch swoje 55. narodniny. Narodił je so w Radebergu a po studiju teologie wot 1961 sem je z fararjom Michalskeje wosady w Budyšinje. W poslednich lětach je husto tež nadawki druhého fararja Michalskeje wosady přewzał, hdyž tutón njemóžeše serbskich naležnosćow dla swoje nadawki w Michalskej wosadze spjelnić. Za to so na tutym puću wutrobnje džakujemy. Prosimy našeho Knjeza, zo by tež w přichodne skutkowanje bratra Dutschha zohnował. A.

Poršicy: W zańdženym léće woswjeći Poršiski pozawny chór swoje 60lětnje wostaće. Založil je jón w l. 1924 k. farar Božidar Dobrucki, tehdomniši farar w Budyšinku. We wšěch tych lětach hraješe chór k Božej čěsci a porješi swjědzenske Bože služby tež w Poršicach a Kubšicach. Wot 1944 do 1978 nawjedowaše jón zahrodnik Měrcin Čěsla z Nowych Poršic. Nětko zwučuje z nim sup. n. w. Arnold z Budyšina. Wón kubla tuchwilu tež 8 šulerjow na dobrych pozawnistow. Mnozy hraja hižo lětdžesatki w chórze. Wosebity jubilej woswjeći lětsa Serb Maks Glien z Nowych Poršic. Wón je wot l. 1925 sobustaw chóra, hraje potajkim 60 lět na pozawnje. Jemu chcemy tež na tutym městnje wutrobnje zbožo přeć a so jemu za tak doľhu swěru džakować. L.

SERBSKE BOŽE SLUŽBY

meja 1985

5. 5. — 4. njedžela po jutrach
Budyšin-Michalska: 9.00 hodž. kemše (Albert)
Budestecy: 14.00 hodž. kemše (Albert)
12. 5. — 5. njedžela po jutrach
Bart: 8.30 hodž. kemše (Malink)
Hrodzišćo: 10.00 hodž. kemše (Malink)
Huska: 10.00 hodž. kemše (G. Lazer)
16. 5. — Bože spěće
Bukecy: 9.00 hodž. kemše (G. Lazer)
19. 5. — 6. njedžela po jutrach
Klukš: 8.30 hodž. kemše (Feustel)
Rakecy: 9.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom (G. Lazer)
Połpica: 10.00 hodž. kemše (Feustel)
27. 5. — 2. džěl swjatkow
Poršicy: 8.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom (Malink)
Budyšink: 10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom (Malink)
Bukecy: 10.00 hodž. kemše (G. Lazer)
Hodžij: 10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom (Wirth)
2. 6. — Swjata Trojica
Budyšin-Michalska: 8.30 hodž. kemše (Albert)
2. 6. w 10.30 hodž. serbska hudźbna matineja w Budyšinje w Michalskej cyrkwi

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin, Sukelnka 27. Redaktor: sup. Siegfried Albert, 8600 Budyšin, Serbski kěrchow, tel. 42201. Ekspedycja: farar G. Lazer, 8601 Bukecy (Hochkirch), Kirchweg 3. — Lic. č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerkeje rady NDR. — Čiše: Nowa Doba, čišćernja Domowina w Budyšinje (III-4-9-406). — Wachadza jónkróc za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Sp. Bautzen 4962-30-110 — Index-Nummer 32921